

Sămănătorul

Revistă Săptămînală

Supt îngrijirea d-lor :

AUREL C. POPOVICI

PENTRU PARTEA POLITICĂ.

D. ANGHEL, ST. D. IOSIF, M. SADOVEANU, C. SANDU-ALDEA, ION SCURTU

PENTRU PARTEA LITERARĂ.

G. M. MURGOCI

PENTRU PARTEA ȘTIINȚIFICĂ.

Sumarul :

BCU Cluj / Central University Library Cluj

AUREL C. POPOVICI. — Spre democrație «tot mai largă» (III).

V. SAVEL. — Vinzătorul de ziare (nuvelă).

C. TEODORESCU — Viitorul (poezie).

ORESTE. — Scrisoare (poezie),

C. F. — Torquato Tasso (Goethe).

N. C. SUSEANU. — Pe cărare (poezie).

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

B-dul ACADEMIEI No. 3. — Str. EDGAR QUINET No. 4.

BUCUREȘTI

EXEMPLARUL :

In țară . . . 20 banî
In străinătate 25 ,

ABONAMENTUL ANUAL :

In țară 10 lei
In străinătate . 12 ,

„MINERVA“ INSTITUT DE ARTE GRAFICE
ȘI EDITURĂ
B-DUL ACADEMIEI, 3. — EDGAR QUINET, 4. — BUCUREȘTI

A APARUT :

Biblioteca «Minervei» No. 7

**SCRISORI DIN
MOARA MEA**

DE
ALPHONSE DAUDET

TRADUCERE DE N. Pandelea
PREȚUL 30 BANI.

Biblioteca «Minervei» No. 8

**Istoria
vieții mele**

DE
THEODOR VÂRNAV

PREȚUL 30 BANI.

BIBLIOTECA «MINERVEI» No. 9

SPIRU CĂLIN

DE
I. SLAVICI

PREȚUL 30 BANI.

Biblioteca «Minervei» No. 10

IN LIVADA

SFATURI
PENTRU CULTURA POMILOR

DE
I. ROSSIGNON

PREȚUL 30 BANI.

Biblioteca «Minervei» No. 11

**IN SLUJBA
ADEVĂRATA**

DE
I. N. POTAPENKO
TRADUCERE DIN RUSEȘTE DE

Dr. I. Dușcian
VOLUMUL I
PREȚUL 30 BANI.

De vânzare la toate librăriile din țară.

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ SĂPTĂMÎNALĂ

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA
B-dul Academiei, 3,
Strada Edgar Quinet, No. 4.
BUCURȘTI

ABONAMENTUL ANUAL
În țară 10 lei
În străinătate 12 »

SPRE DEMOCRAȚIE „TOT MAI LARGĂ“...

MAI ALES ÎN ATENȚIUNEA D-LUI C. STERE ȘI A ZIARULUI «VIITORUL».

III.

Englezul *Edmund Burke* către un amic al său din Franța (la 1790):

«*Nici noi dincoace, nici voi dincoto de Canal, — nu trebuie să ne lăsăm a fi înșelați de mărfuri falsificate, pe care unele persoane, printr'o îndoită fraudă, le exportă la voi, în vase de contra-bandă, — ca materiile prime ale măririi britanice, — deși aceste materiile sînt cu desăvîrșire străine de solul nostru, ca apoi să le strecoare iarăși îndărăt în această țară, lucrate după cea mai nouă modă de Paris, ca libertăți perfecționate*»...

BURKE, *Reflections on the Revolution in France*. (Works, ed. Raffety, vol. IV, p. 27).

Poporul nu este totul în Stat, dar fără popor Statul nu-î nimic. Am spus-o aceasta în cel dintîiu al meu articol în această revistă. Ideia aceasta fiind fundamentală pentru toată concepția mea politică, și pentru că nu pot da partea ei constructivă în cîteva articolașe, ci va trebui s'o dezvolt cum cred eu că trebuie dezvoltată și motivată o asemenea chestiune, de aceea mă mărginesc a zice deocamdată: Poporului *în Stat* — îi trebuie drepturi; și între acestea îi trebuie mai ales *libertate* de mișcare, căci numai astfel se poate *nu* «gubernă», ci dezvolta culturalicește *el însuș pe sine*: unica dezvoltare firească, normală, *decî singura cu adevărat națională*. Statul, organizînd libertatea — poate și trebuie să o acorde după împrejurările specifice din sînul său. Intre acestea, cele mai hotărîtoare sînt: *religiositatea și moralitatea populațiunii sale*. Proporția liber-

tăților publice admisibile, după *aceste* cadre sufletești trebuie judecată. Dacă vrei să faci politică *națională*, — iar nu o politică simplistă, democratică-cosmopolită.

Din parte-mi multe le admit: guverne mai stabile — și *stabilitate în întreaga administrație, dela secretarii generali și prefecți pînă la notarii satelor*; — corp reprezentativ, cu dreptul de a controla actele guvernului, de a-i discuta și lumina proiectele de legi; decî alegeri de către popor; discursuri cîte vreți, discuție în presă cită vreți, adunări publice cîte vreți; dar și acestea cu oarecare socoteală, cu oarecare control reciproc: și din partea Statului. Căci numai așa se poate ca, alături cu educația politică, poporul să se aleagă și cu o adîncire religioasă, cu o consolidare morală, cu o conștiință națională din ce în ce mai lămurită, mai temeinică, mai hotărîtoare pentru toată viața lui publică, pentru tot viitorul său.

De aceea, pentru mine unul, este în afară de orî și ce discuție, că cea mai bună formă de guvernămînt e monarhia, în a cărei constituție elementele patriotice, culte, harnice și oneste, *oricare ar fi ele*, aû precădere în conducerea Statului, față cu elementele cari, orî și cît de patriotice și de oneste ar fi, — n'aû cultura superioară, n'aû destoinicia trebuitoare pentru afaceri atît de mari, atît de complexe, atît de determinante pentru existența națională a unui popor.

Tot posibilul pentru popor, pentru lumea cea multă din Stat, pentru lumea cea bună și înțeleaptă în imensa ei majoritate; totul *ce este compatibil cu condițiunile de existență ale Statului nu numai în prezent, ci și în viitor*. Nimic însă pentru demagogia cea limbută, fără gînd și fără grijă, fără sentiment de răspundere și care, abuzînd de buna credință a 1000 sau a mai multe mii de oameni, îi minte și și îi înșală, îi transformă în «bobor» și îi duce în foc contra — *poporului*, contra intereselor lui permanente, contra patriei, contra naționalității însăși. Ah! Metafizică? — Prea bine, azi o pot spune: cel ce nu înțelege acest fond profund de idealitate în politica națiunii, acela poate fi «democrat», nu este însă Român, precum nu poate fi nici Francez, nici Englez, de nici o naționalitate; — acela habar nu are ce este politică națională, și de ar proclama de șapte orî pe săptămînă «noul» său naționalism la «Dacia»; — și de ar scrie, altul, volume întregi despre «Poporanism» și «Democrație Rurală». «Naționalism» e altceva, domnii mei, decît democrația greco-franco-evreiască în care îl cufundați, închipuindu-vă mereu că printr'un asemenea botez o concepțiune cosmopolită poate fi, și mai ales poate să rămînă «națională»! Atît deocamdată, căci voiû reveni, la timpul său, în articole speciale în care am să dovedesc, sper, până la evi-

dență că aceiași antinomie ce există între liberalism și democratism, există, mai profundă încă, între naționalism și democrație. Doar toată lupta mea, atît de paradoxă pentru unii, din această convingere pornește!

* * *

Revin la «Viitorul» care ne citează Statele-Unite în pildele sale despre democrația reală. Dacă «Viitorul» ar ști ce se petrece în acea, pentru el romantică «democrație» — n'ar fi pomenit de ea. Să nu fi auzit d. I. G. Br. nimic despre faimoasa instituție *Tammany-Hall*, despre acea Companie democratică de comerț, care nu se ocupă de cît cu cumpărări și vânzări de voturi, de slujbe, de procese, de justiție, de furnituri—și cu fel de fel de asemenea realități democratice?.. «Bună starea generală și creșterea însemnată a bogățiilor naționale» de acolo îl încintă pe «Viitorul». Bine face tinărul ziar că se încintă, asta-i o dovadă că e bine informat. — Căci și în Statele-Unite, lumea e așa de «încîntată» de această creștere însemnată a bogățiilor și mai ales de democratica lor repartițiune între Vanderbilt, Morgan, Rockefeller și alte trusturi în cît Americanii staū, precum știm, să le ridice monumente — acestor «democrați» profundamente anti-aristocrați, profundamente sinceri cînd zic că la ei «poporul» se guvernează pe sine, «poporul» guvernează Statul!.

Să nu fi auzit «Viitorul» că «egalitatea» e așa de mare în America în cît patria d-lui Roosevelt e considerată ca țara «celor mai desmoșteniți oameni de pe fața pămîntului («of the most disinherited of the earth»)?... Să nu fi auzit «Viitorul» că însuș Roosevelt a constatat că patria lui n'are de cît doi vrăjmași primejdioși, căci sînt enorm de mari și de puternici, niște feudali groaznici în ori-ce democrație, *tôt ou tard*, — și pè cari d. Teddy i-a botezat «*Demos and Plutos*»?...

Acum vre-o zece zile, democrația socială din Londra ținu un mare *meeting* în care doi dintre conducătorii muncitorilor asmuțară lumea în mod direct, literalmente: «să jure și să prădeze» dacă guvernul nu le dă de lucru, (chestia celor fără de lucru, «*the unemployed*»), în cît ziarele serioase cerură a doua zi ca guvernul să intervină cu toată asprimea în contra acestor «oratori»... La 4 Noembre (st. n.) ziarul *The Standard*, discutînd o altă chestie, exclamă că «țara e alarmată, și cu drept cuvînt alarmată, de influența doctrinelor subversive și visionare» («*the country is alarmed and justly alarmed at the prevalence of subversive and visionary doctrines*»).

Știu însă că s'ar putea spune că *The Standard* fiind organ con-

servator, alarma sa e' explicabilă. Apoi iată ce pățește acum chiar d. Burns, ministrul de extracție socialistă în cabinetul liberal. De cînd avu curajul să declare că dacă muncitorii englezî ar cheltui mai puțin pe băutură și pe rămășaguri (o slăbiciune a multor Englezî), ei singuri ar putea rezolvi problema celor fără de lucru, fără ca să tot aștepte intervenția guvernului. Atit a fost de ajuns : azi d. Burns este omul cel mai urgent în fața democrației sociale din Englitera. Revista engleză *The Spectator* (de la 31 Oct. st. n.), vorbind despre situația ministrului Burns, zice că el a devenit «the bête noire» — a partidului muncitorilor înaintați (*advanced Labour-Party*), pentru că el spuse lucrătorilor oare-cari adevăruri patente¹⁾.

Ah, dar «*Viitorul*» ne spune că el, ziarul, face o deosebire între democrație și între social-democrație. El poate s'o facă, dar nu o fac alții : căci social-democrația nu este decit democrația «cea consequentă», nu un surrogat fără gust, fără putere hrănitoare pentru «cei mulți», cei foarte mulți cari staî cu mîinile în sin și așteaptă de la guvern o egalizare «reală» după cum i-au «luminat» și-i luminează fel de fel de «amici» ai lor — teoretici.

Și democrații clasici, — Tocqueville și poetul Lamartine, teoreticianii democrației moderne, după ce lumea se mai desmeticise din minunata democrație jacobină, — țineau cu toată tăria la proprietatea individuală. Dar democrația trebuie să «înainteze» mereu — și de aceea democrații modernissimî, cei «muncitorești», au întrecut cu mult și îi întrec zilnic pe cei cu democrația «burgheză». După d. Clémenceau, care mai ține la proprietate, ca funia pe spînzurat, o să vină, trebuie să vină d. Jaurès, un «poporanist» fără vremelnice etichete naționaliste...

* * *

Democrația «burgheză» a domnilor de la «*Viitorul*», susține de mult că egalitatea legală nu poate deveni o realitate fără egalitatea *tuturor* drepturilor politice. Și aici se opresc — dumnealor. Numai

¹⁾ Burns arătase anume că un lucrător, d. p. în breasla mecanică, plătind 1 shilling pe săptămână la societatea de ajutor (*Trade-Union*), se poate asigura în contra relexelor ce decurg din vremelnica lipsă de lucru și ar putea căpăta, în acest interval, zece shillingi ajutor pe săptămînă. El mai arată netemeinicia celor ce susțin că lucrătorii englezî nu ar putea economisi atita spre a-și asigura subsistența în asemenea vremuri, — căci, zice Burns, ei, cînd au lucru, *adesea cheltuesc 7—8 shillingi pe săptămînă* numai pe băuturi! Firește : Statul să plătească, — și trebuie s'o facă dacă s'a luat și el după teoriile suveranității și egalității democratice. Statul englez era așezat, înainte vreme, în pămîntul istoric al Engliterei, azi și el este tirit prin noușii abstracțiilor franceze și ovreiești.

că pe povirniș nu poți trăi; azi-mine trebuie să te hotărărești: ori te urci, ori te cobori. Și democrații «ceilalți», cei logici, — nu stau la îndoială: ei știu bine, lucrul e patent, că drepturile politice «egale» nu au absolut nici o valoare *dacă averile, dacă veniturile, dacă slujbele, dacă lefurile, dacă considerațiunea socială* — nu sînt «egale»; dacă nu se decretează tocmai de către cei *fără* merit egal — că ei *totuși* le merită toate egal, deopotrivă; pentrucă... ei, pentrucă așa scrie la teorie, așa zice între alții, d. Stere, așa îi se pare și d-lui, așa vrea și d. Stere și toți tovarășii d-sale de principii.

Căci numai astfel, «egalitatea politică» poate deveni o «realitate» — își inchipue radicalii, — numai așa egalitatea legală poate avea un preț.

Prin urmare, iată-ne, cu o singură deducție logică în fața necesității inexorabile de a decreta: că toți proștii sînt egali cu oamenii deștepți, toți trîntorii cu oamenii silitori, toți pungășii cu oamenii onești, vâxuitoarii de ghete cu profesorii universitari, cu miniștrii țarei...

Cum însă această «egalitate» nu se poate obține cită vreme fiecărui om îi este asigurată libertatea personală; libertatea de a munci sau hoinări; libertatea de a agonisi sau risipi; libertatea de a-și păstra sau vinde avutul său, proprietatea sa; libertatea de a lupta pentru toate aceste libertăți, — pentru toate aceste bunuri omenești, iată-ne în fața altei necesități inexorabile: că «democrația» egalitară *nu poate face un pas fără a ataca și a desființa libertățile publice, toate libertățile publice: liberalismul însuși!*... Iată dar că «democrația» nu poate încerca măcar a deveni o realitate decît tăgăduind rostul *orîșicărei* libertăți; *iată-ne dar în plin absolutism, în plină tirănie.*

De aici nu ieșiți, domnilor democrați; din această cursă, teoretică azi, dar practică și reală mine, — nu-î scăpare: *liberalii nu pot fi democrați* decît printr'o hotărîre supremă de a se — sinucide și ca doctrină și ca partid.

Ș'apoi, dacă este ca să căutăm dovezi pro sau contra democrației, de ce să facem drumuri așa de mari, de ce să trecem chiar Oceanul Atlantic? Oare n'avem noi pilde eloquente în apropierea noastră? Oare Serbia și Grecia nu sînt și ele State cu o democrație «înaintată»? Nu este desvoltarea lor istorică mult mai asemănătoare cu a Romîniei? Nu este situația lor presentă, internă și internațională, mult mai apropiată de a Romîniei? Nu sînt pildele lor mai instructive? Și ce ne arată ele? Este vreun om *serios* pe lume — da, domnule Stere, *un om serios!* — care ar putea susține că democrația ar fi dat roade bune acolo, roade de invidiat? Că politica democratică

de acolo ar fi consolidind coesiunea morală a acelor popoare? Că ea s'ar mai putea menține multă vreme? Nu vede lumea toată halul în care se zbat acele națiuni nenorocite? Apoi dacă Statul Român le este superior, una din cauzele principale *este tocmai că el nu a fost și nu este atât de democratic!* Pentru că România s'a preocupat, cu toate greșelile mari ce s'aū comis, — în fond, mai mult de o dezvoltare *liberă* a poporului, iar nu de o continuă democratizare, nu de o continuă egalizare, nu de o continuă «realizare» a «suveranității» poporului! Statul Român, de bine, de rău, tot a mai salvat, din incendiul dela 1848, un rest de clasă conducătoare mai serioasă, — da, domnule Stere, *mai serioasă!* — decit a cizmarului Frimu, a tăbăcarului Popescu și a țăranului Dobrescu-Argeș.

Ceea ce a făcut cu puțină progresul în Elveția, în Belgia, în Statele-Unite, în Anglita, etc., întrucit se poate vorbi de un progres *politic* real și acolo, a fost *nu* democrația, ci, pe lângă multe altele, *libertatea civilă!* Tot ceea ce constituie esența democrației: teoriile gratuite și dezaastroase despre «*suveranitatea*» poporului și decit despre «*egalitarism*» aū fost și sint și acolo *în detrimentul* dezvoltării firești a poporului!

Democrația «tot mai largă» zilnic slăbește, zilnic subminează Franța cu toată înalta cultură istorică a acelei mîndre țări, cu toate rămășițele numeroase ale unei clase aristocratice, conducătoare odinioară; și mai ales cu toată influența ei indirectă de pînă azi; cu toată burghezia ei puternică și seculară ce se zbate azi de spaima viitorului de miine. Chiar și Germania și Anglia, cu garanții morale mult mai puternice decit Franța, suferă deja enorm pe urma apropierii lor nesocotite de democrația radicală. D'apoi țări fără nici o religiozitate sinceră, fără tradiții de guvernare, fără aristocrație propriu zisă, fără aproape nici o urmă de burghezie, cu o țărănime de mult părăsită de părinții ei adevărați, și astfel ușor de fanatizat de toți retorii de răspintii și sofisții isterici — într'un regim de anarhice libertăți publice?...

«Viitorul», ca și d. Stere, nu admite ideia mea despre necesitatea unei clase conducătoare. Nu așteptasem să-i conving în cele cîteva articole ale mele despre «Reforma omului». Va veni vremea cînd voiū prezinta publicului cetitor toată ideia și toate argumentele mele în această privință. Fapt pozitiv, *științific*, nu retorică declamatorie este: că nici un popor pe lume *nu poate* exista fără clase sociale, fără ierarhie națională, fără o clasă conducătoare — oricum s'ar numi; oricare ar fi ea.

O națiune civilizată nu poate trăi și nu poate prospera și, mai

ales, nu poate avea un viitor dacă e lipsită de o clasă conducătoare inteligentă și pricepută, religioasă și morală, patriotică și, măcar în parte, cu o stare materială potrivită. Numai astfel condus, un popor poate fi ridicat la o adevărată cultură națională, la bună stare economică.

Că democrația radicală, socialistă, poporanistă sau rurală — nu vrea să știe de o asemenea conducere, că nu admite nici un fel de clasă, că consideră ori ce conducere ca o oligarhie și prin urmare o combate, mereu declarînd că poporul «*el singur*», «*el însuș*» trebuie să se guverneze (prin aristocrați ce-și zic democrați!...) — îi privește. Ei combat o instituție pe care n'o înțeleg și pe care o combat *absolut în zadar*, căci combat *un fenomen al naturii*. Și de aceea ei nu pot obține decît rezultate tot mai rele, tot mai dezastruase.

O clasă conducătoare, — d. p. liberalii și conservatorii din România, — nu trebuie dărîmată ci mai ales trebuie *consolidată*, Domniî mei. Trebuie consolidată prin fel de fel de mijloace de *cultură superioară, de patriotism luminat*; trebuie consolidată în acest sens mai ales generația ce vine; trebuie consolidată adăogîndu-i-se elemente *distinse* din popor de pe orice treaptă socială, și eliminînd dintr'însa toate elementele stricate, putrede. Dacă d. C. Stere — și alți naționaliști ca d-sa — s'ar fi ocupat cu asemenea probleme *hotărîtoare* pentru existența întreg neamului românesc, — d-sa nu ajungea în tabăra socialismului cosmopolit și n'ar căuta să ne rătăcească mințile și să ne otrăvească sufletele, și aici și peste munți, cu teorii nenorocite și de mult falite în fața oamenilor de știință, în fața oamenilor *serioși*, domnule Stere!

«*Democrație Rurală*» — vrea d. C. Stere. Genială concepțiune. Nu cite două sau trei mii de liberali și conservatori, mai mult sau mai puțin pricepuți, dar în ori-ce caz disciplinabili, — să guverneze; nu, ci șase milioane de țărani absolut nepricepuți, și atunci absolut nedisciplinabili... *Guvern de țărani? De rurali?* — așa-i, domnule Stere? Ah, ce frumos are să fie. Atunci, de sigur, vor curge riuri de miere în acea viitoare Romînie — republicană, ateistă, egalitară, socialistă, nihilistă și ajunsă pe mina Evreimii democratice rusești!... Căci acolo va «evolua» o asemenea democrație: *la Rusia!* Atunci de sigur poporul va guverna, oligarhie nu va mai fi!?... Și cu asemenea idei politice vrea d. Stere să întărească neamul românesc?!... Și se su-pără, dacă se revoltă toată ființa mea în contra unui asemenea naționalism, cu etichetă tricoloră, dar disolvant, ucigător?

În orice guvernare de clasă sînt și rele; căci răul e pretutindene în lume, în toate lucrurile omenești; e un principiu cosmic, indispensabil vieții noastre; căci numai el ne face să simțim: și partea de mulțumire, partea de bine ce ne este hărăzită de Dumnezeu pe acest pămînt.

Nu numai din cînd în cînd, ci mai totdeauna trebuie să alegi mereu nu între două «fericiri», ci din două rele pe cel mai mic. Și de aceea zice — poate — cel mai profund cunoscător al politiceii, marele Englez *Burke*: «Nu este neînsemnătoare și cea parte a înțelepciunii politice care consistă în a ști cit *trebuie* să suportăm dintr'o rea stare de lucruri; cit *trebuie* să suportăm ca nu cumva, — încercîndu-ne să obținem, în vremuri și moravuri stricate, un irealizabil grad de curățenie — în loc de a fi înlăturat actualele rele deprinderi, să ne pomenim cu noui corupțiuni care acoperă numai și asigură pe cele vechi» ¹⁾...

Eu nu sînt un admirator al d-lui Alfred Fouillé, care deși are pe ici-colo idei juste mai ales în detalii, în filosofia politică însă e adesea un visător și utopist ca mulți filosofi sentimentali și raționaliști. Iată ce zice chiar acest democrat cu adevărat idealist: că în țările democratice un buletin de vot poate fi o osîndire la moarte pentru mii de oameni: ... «*Pauvre excuse, à la vue des maux qui font ensuite explosion que de s'écrier avec un peut de regret et beaucoup d'étonnement: Qui eût pu prévoir de telles conséquences? Qui l'eût pensé? Qui l'eût dit? Ce n'est point ce que j'avais voulu, et je m'en lave les mains. Combien d'hommes, s'ils pouvaient apercevoir les conséquences de leurs actes dans l'ordre politique, verraient sur leurs mains, comme Lady Macbeth, des taches de sang que rien ne peut laver!* ²⁾»...

D. C. Stere nu poate înțelege de ce sînt eu contra sufragiului universal în România, doar Romîni de peste muntii luptă pentru el acolo. Aduag aci la ceea ce spusesem în fuga condeiului: Am fost în totdeauna și sînt pentru sufragiul universal în *Ungaria*. Pentru o mentalitate democratică rigoristă, inconștientă e manifestă. N'am nici acum vreme să discut chestia pe larg, zic numai atîta: Nu Romîni de peste muntii au pus chestia democrației la ordinea zilei în *Ungaria*, ci *Ludwig Kossuth* — și, acum în urmă, împăratul *Francisc-Iosif*. Ar trebui să fie ei însuși niște naivi ca să nu lupte astăzi pentru ea. Dar tocmai pentru că cred că este și logic, și util din

¹⁾ *Edmund Burke, The Present Discontents* (Works, ed. Raffety, vol. II, p. 73.)

²⁾ *Alfred Fouillé, La Science Sociale Contemporaine*, 4-e éd., p. 375.

punct de vedere *romînesc*, ca Ungaria să fie tot mai mult democratizată — doresc ca votul universal să fie introdus *acolo* pe temelii chiar cît mai largi. Pentrucă popoarele de acolo nu luptă pentru chestii economice, ci *pentru naționalitatea lor, atacată tocmai de «democrația» maghiară!* Cînd unui popor i se ataca, pe baza unei teorii absurde, pînă și legea strămoșească, limba națională, moravurile, credințele, tot ceea ce constituie sufletul său secular — el nu mai are absolut nici un interes ca *acel* Stat să mai existe. O asemenea intervenție democratică extremă, e o extremă nedreptate, e încercarea Statului de a schimba în mod radical tot sufletul unui popor căutînd a-l fericii el, Statul, cu un suflet absolut străin. Față cu o asemenea politică de exterminare, orî-ce mijloace de luptă sînt îngăduite.

Dar tocmai pentrucă Ungaria a ajuns, pe urma acestui intervenționism «democratic» maghiar, care vrea să facă pe Romîni individualicește «egali», la fel cu Ungurii, în această situație desperată, *nu* doresc Romîniei să ajungă și ea în fața unei asemenea stări de lucruri. *Si duo faciunt idem, non est idem.* Bismarck însuș a introdus, din alte motive, votul universal în Germania; *nu* l'a introdus însă în Prusia și nici azi Prusia nu-l are și nu vrea să-l introducă. Pentrucă Bismarck a fost un om politic *serios*, Domnule Stere, nu un aventurier politic. Iar oamenii politici serioși *nu se gîndesc* la asemenea măsuri decît cînd, pe urma greșelilor din trecut, n'au încotro. Dar nici prin gînd nu le trece ca să ridice o nenorocire concretă la înălțimea unei teorii de fericire generală!

Dar, Doamne, cîte ar fi de zis în această privință!

Iar pentrucă d. Stere a crezut de cuviință să pună o asemenea discuție pe chestia manualelor d-sale juridice de școală, — imi va permite să fac și eu o observație. În 1828 James Mill, tatăl lui John Stuart Mill, a publicat cunoscuta sa scriere despre guvernămînt. Bătrînul Mill era și el un aderent al teoreticianului utilitarismului, Jeremy Bentham, și căuta să popularizeze ideile maestrului său. După apariția cărții, Lordul Macaulay, marele istoric și *liberal*, publică asupra ei o critică foarte violentă în celebra revistă «*Edinburgh Review*». De aici o acerbă polemică între ei. În prima sa critică, *Macaulay* care, *deși liberal*, era un adversar hotărît al democrației radicale, caracterizează în mod plastic nu numai aceea «*utopian democracy*» a lui Mill, ci și simplismul utilitariștilor și al democrațiilor radicali. Așa d. p. el zice că *deși* scrierea lui Mill e bazată pe principii cu desăvîrșire false, și *deși* Mill nu știe judeca logicește nici

măcar pe temeiul lor, scrierea lui a umplut pe democrații radicali cu admirație.

Ceeace spunea el atunci despre ei, se poate spune și în ziua de azi despre mulți democrați proprii ziși: «*Ne temem că mulți dintre dînșii sînt oameni cari cetind puțin sau nimic, sînt încîntați dacă un scriitor oarecare îi scapă de sentimentul inferiorității lor proprii, încredințindu-și că studiile pe care ei le-au neglijat nu ar fi avînd nici o valoare; dacă el le pune cinci-șase fraze în gură, le împrumută vr'un număr vechiu din «Westminster Review» și într'o lună îi scoate filosofi»* ¹⁾.....

Fără supărare, Domnii mei!

AUREL C. POPOVICI.

VIITORUL

— DUPĂ GUYAU —

Crătiesei Codrului

Cărarea unui munte spre vîrful-i mă suea,
Pe cînd a nopții umbră prin văi se risîpea.
Cu chip ca să răsufsu puțin, am poposit,
Privirea-mi pogorînd-o din largul infinit.
Alătura de mine s'a fost înfățișat
O gură de prăpaste, ce m'a înspăimîntat
Și astfel rămăsesem, uitîndu-mă în gol.
Pe urmă, ridicîndu-mi privirile, domol
Pornii: de pretutindenă, ca negre arătări,
Sălbatecele țancuri se înălțau, și'n zări,
De parte ca speranța, în cerul fără nori,
Zărit-am strălucirea eternei sărbători.
A razelor de soare solie-o prevestea
Și'n vreme ce pe culme ghețarul înălbea,
Izvoarele văpăii de foc s'aiu fost deschis.
Uitai atunci, asemenea vederilor de vis,
Și drumul și netihna și golul cel enorm,
În care printre ghețuri ce pașnice își dorm
Viața veșniciei, în fund un lac zării
Mijînd ca amintirea, pe care greu o 'nvii;
Și făr'a perde culmea din ochi, într'un avînt,
Părîndu-mi de-o voință de fer că mă 'nșierbînt,

¹⁾ The Miscellaneous Writings and Speeches of Lord Macaulay, Londra, Longmans etc., 1882, p. 100.

*Mă tot urcam pe munte și ast-fel cum suiam,
Puterea că-mă sporește mereu, mereu, simțiam.*

* * *

*O, gol adînc, ce vremea urmeaz' a-l împlini,
Trecut, în care-acela ce 'ncearcă a privi
Ușor își perde punctul de razim, o, trecut,
Mă duc în căutarea vieții, ce-am pierdut.
Privirilor, departe de mine-mă aflu drum.
O, zile furtunoase, ori pașnice, de-acum
În negurile vremii mereu vă irosiți,
Mai mult n'o să mă tîngui că voi mă părăsiți.
Destrame-se ca visul întregul meu trecut,
Voiu merge înaintea: un punct necunoscut
Mi 'nsamnă viitorul: e vagu mă ideal,
Pe care nu revarsă al lumii mașter val.
Urma-o-voiu cu sete nespūsă calea mea,
Părere chiar să fie vedenia acea.
Căci tot ce rumenește aurora-î fermecat:
Vieții, viitorul tot prețul i l-a dat.*

* * *

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Plăcut îmi pare drumul, fiind-că-î lung de tot?
Speranță luminoasă, de-o fi să mă socot
Vre-odată mă aproape, lăsa-mă-vei să plîng
Și floarea tinereții pe urmă-ți să o strîng?
Vezi, nu știu... E urmare a unor amintiri,
Că-mă tremură în suflet de temere simțiri.
Dureri de-odinioară să-mi scapete nici cînd:
Îmi judec viitorul, trecutu-mă judecînd.
Uităm și ne tot ducem. Iar dacă n'am uita
Nimic și nici-odată, putere am noi spera?
De-aceea greutatea profundului mister
Pe suflet să ne-apese, dorințele o cer.
Deci, cată viitorul cu multele-î păreri;
Sublima fericire aceasta e: să sperî.*

C. TEODORESCU.

VÎNZĂTORUL DE ZIARE

III.

Am rămas din nou singur, în mijlocul unei lumi pe care n'o interesează de loc durerile mele și suferințele mele. O lume cu totul indiferentă. Așa trebuie să fiu și eu față de dinsa; să-mi bat joc de ea. Cel puțin o să am un scop în viață, un punct de sprijin.

Nu am pe cine să iubesc, și nu pot să mă iubesc, chiar de-aș găsi o ființă care să mă asculte. Nu vreau să pingăresc dragostea ce-am avut pentru Unchiașul, vreau ca el să trăiască în amintirea mea singur, să fie unica ființă iubită de mine. Și pe dinsul l'au disprețuit oamenii și el a fost un dezmoștenit al soartei; dar el avea un suflet de o mie de ori mai bun ca al meu. Am suferit mult de lipsa lui; odăița noastră veselă, era tristă, era singuratică, după cum de de sigur că se simțea și el în groapa rece, umedă, pe care i-au săpat-o în grabă doi gropari, injurând pe cel ce părăsise lumea la un moment așa de nepotrivit pentru dinșii. În mormăitul grăbit al preotului, așteptat de un praznic bogat, stropit cu vinuri multe, l'au zvirlit doi cioclii, care după ce au aruncat țărina injurând la fie-care lopată, au plecat, filosofind că și moartea trebuie să sosească la vremea ei...

Credeam că cititul are să mă scape de uritul care mă cuprindea. Am început să citesc cu mai multă pasiune jurnalele și revistele ce purtam ziua cu mine. Era singura hrană sufletească ce puteam căpăta; amară hrană, căci n'o mai puteam răbda, și atunci regretam înmiiit pierderea unchiașului cu sfaturi înțelepte, cu inima sîngerîndă de multe răni ce promise. Toată filosofia ziarelor consta în certuri, insulte ce-și aruncau reciproc. Nimic nu era cruțat de ele: familia, onoarea, respectul datorit celor cuminți, celor cinstiți, pentru cari viața e o jertfă de fie-care secundă pentru binele celor mici și apăsăți, totul era terfelit, și toate se indignau că li se tirie prin noroi oamenii lor, gloriile lor, ale *partidului*, și în urmă ale Țărei. În toate citeai: «Nu mai e nimic respectat în țara aceasta!» pe pagina întâi, în litere mari, groase; pe pagina a doua însă, cutare personalitate marcantă căreia rare-ori nu i se da numele, era scuipată din creștet până-n tălpi. Numai ziarele independente trăiau într'o dependență vrednică de ele. Atunci, după toate socotelile ce mi-am făcut, am zis: Dacă aceștia au tot ce li trebuie, căci nu duc lipsă de nimic, se disprețuesc între ei și familiile lor, de ce eu i-aș respecta? Pentru că port pantalonii cîrpiți? pentru că-mi acoperă cocoașa jacheta d-lui

X sau Y? pentru că eu merg ciți-vă kilometri până s'ajung acasă și ei se plimbă în cupele? pentru atâtea și atîtea motive care stabilesc o diferență între exteriorul nostru pe care ei îl au mai bogat?... Curios!

Dacă reporterul care par'că stă cocoțat pe cocoșa mea, ar ajunge vre-odată la rîndurile acestea, de sigur c'ar spune despre mine că sînt un imbecil. Mai întîi, iubitul meu necunoscut reporter, află că eu n'aș schimba cocoșa mea pentru nici o bogăție din lume, și al doilea află că cine nu se respectă singur, nu merită nici respectul altora. Crezi că bogații au respectul celor săraci cu totul gratuit? Nu! respectul îl cumpără cu aurul lor pe piață, ca orî-ce altă marfă, iar cei săraci, cari vînd respectul celor bogați, le poartă în sufletul lor disprețul cel mai adînc. O! ipocrizie omenească! supt cite forme te ascunzi, ce haine bizare îmbraci. Sărmanii naivi, cum sînt ei de ușor ademeniți de farmecele externe ale lumii aceștia...

Unchiașule, îți cer iertare, căci nu-ți dau ție dragostea toată a sufletului meu. Înainte de a te fi văzut pe tine, eu am iubit Cișmegiul, lumea mea însuflețită, căreia-i datoresc și întîlnirea ta... Mă găseam într'o sară de sărbătoare pe una din băncile mai lăturalnice, de unde puteam vedea bine lumea care foia pe aleea principală: unguroaicele, servitorii și ordonanțele adunați la buturugă în jurul unui taraf de lăutari; de unde vedeam pînă 'n marginea grădinei, pavilionul muziceii militare, și azeam slabele acorduri care mă puteau ajunge pînă la mine. Era o căldură năbușitoare în sara dela mijlocul lui Iulie, cu toate că ceasul era destul de înaintat. Copăcii nu-și mișcau o frunză, și ei păreau copleșiți de zăpușeală... Lumea se împrăștiă cu încetul și astfel rămase aleea cea mare singuratică, luminată de rari felinare, care-și resfrîngeau luminile lor în apa Cișmigiului. Azeam acum doar vuetul îndepărtat al unei trăsurii, schelălăit al unui cine; sferturile și jumătățile ceasurilor din cele mai îndepărtate puncte, sforăitul vardistului de pază al Cișmigiului. Cerul albastru închis, stelele, zgomotul slab al cădereii apei, țăriitul unui greer în apropiere, șuerul unor pasări de noapte, un biziit venit de cine știe unde, pierdut în frunzișul pomilor somnoroși, mă imbiară la somn, invingându-mă...

Mă vedeam mic, uscățiv. Eram par'că copilul unei familii, eram dezmerdat de tată, de mamă, fericiți că aud gînguritul meu din care ei deslușeau cuvintele: ma-ma, ta-ta... și ochii lor aplecați asupra mea vădiau fericirea sufletului lor... Mă făceam voinic, și în curînd am ajuns stăpînul unei țări; la gestul meu se cutremura o lume... «Ce noroc, șopteau supușii mei! Un om din popor!» Dinspre

apus se pornește vînt groaznic, pornesc noroadele nefericite, în urma lor vijelie, haina mea de purpură cade...

«Scoală, pungașule! aici ți-ai găsit să dormi?» zise răstit șeful paznicilor Cișmigiului, aplicîndu-mî în acest timp «Constituția», înjurînd grozav creasta muntelui de pe spatelul meu. Acea sară începută așa de poetic, cînd nu mai puteam de căldură, am isprăvit-o la «răcoare» în beciul poliției. Ziarele mi le-a oprit d-l subcomisar de gardă, care suferea de insomnie în sara aceea; pe mine m'a condus un soldat foarte supărat că l'am deranjat din somnul lui atît de chinuit și fără de aceasta. Ce eram eu de vină... Soarta...

În beciul călduros, vorba vine că-î răcoros, un miros de carne împuțită; într'un colț zdrențele oamenilor lungiți pe asfaltul umed. Pe o bancă ciți-va dormitau, cu figuri grozave, ce abia se întrezăreau prin semiobscuritatea unei lămpi fumegînde, atîrnată în mijlocul tavanului. Cineva gemea într'una din greș, cerînd mereu apă. Cei întinși pe jos sforăiau... Pe lingă ușa zăvorîtă trecea soldatul de gardă lăsînd ecoul pașilor săi greoi... Cînd și cînd doi ochi osteniți se arătau la geamul din ușă ca să dispară îndată, și acelaș pas, pornea regulat, răsunător, pe asfalt... Spre ziua colțul era cercetat mai des. Dela pămînt se ridicau oamenii, tovarășii mei. Doi, în «gabrioletă» erau serviți de alți tovarășii.

Printre zăbrelile ochiului de ferești se anunță ziua. Lampa se stinse de la sine. Tovarășii mei începură s'aprindă țigări de contrabandă. Cînd dădură cu ochii de mine, nu mă întrebă ce cau. printre ei, ci atrași de podoaba spatelului meu, începură să glumească

Negăsindu-mî nici o vină de cit aceea de a fi «vagabondat», îmi dădură drumul, după ce mi se vămuiră buzunarele-și ziarele, făgăduindu-mi-se că în viitor vor fi mai aspre cu mine. Am plătit scump plăcerea de a petrece o noapte poetic supt cerul senin, cu care petrecusem atîtea nopți odată, fără să fi avut fericirea să dea peste mine vre-un vardist cu chef.

Astfel în călduri înăbușitoare, cu zile și cu nopți de nesuferit, aș trecut lungile zile de vară în care se cîștiga mai puțin ca în restul anului; lungile zile, cînd mașinile-s plictisite de foile pe care le înghit și le dau afară imediat, cînd redacțiile sînt moarte, cînd reporterii adormiți în redacții își scriu din vis articolul de reportaj, cu atît mai senzațional, cu cît căldura-î mai puternică, cu cît somnul le e mai chinuit de muști, mușterii mai indiscreți ai nasurilor lor.

Aș venit apoi zilele de toamnă cu mișcare multă, cu fierberî în redacții, cu un spor de muncă cheltuită în grabă, furios, punînd la cale treburile rămase pe loc. Aș venit zilele de toamnă cu a-

pusurî roşiatice, lungî, chinuitoare, pe care le priveam fără să mă mai satur de pe Bulevard, de unde puteam privi spre Cotroceni, în depărtări de luminî fantastice, în care se jucau fiinţe, în care totul era pulbere roşie, portocalie, culori frumoase, culori chinuitoare...

...Şi eă desfăceam foile în grădina cafeului Bulevard, alergam la «Căpitanu», luam apoi cafenelele, birturile, berăriile pe rînd, chinuind cu inzistenţa mea clienţii ce trebuiau să-mi cumpere cel puţin un jurnal, plictisînd sclivisitul de lingă femeia uşoară, care-mi cumpăra mai multe ziăre, fascinînd cu privirile mele rele lumea, forţîndu-o să-mi cumpere, impunîndu mă, devenind o voinţă puternică, exercitîndu-mi puterea asupra ei un moment măcar, dominîndu-o... Ah! ce fericit mă simţeam!...

Astfel răzbumam, unchiaşule, nepăsarea ei faţă de tine, răcorindu-mă şi pe mine, cel sortit să duc greul unei vieţi. Şi acuma, de cînd te-am perdut, unchiaşule, mintea mea e adesea chinuită de problema vieţii tale, a mea rezolvîndu-o prin ura împotriva acestei lumî rele, nepăsătoare.

Mă găseam în odăiţa noastră, veşnic aceeaşi, cînd o uşoară bătae în uşă făcu să-mi salte inima de spaimă. Cine să fie oare? ce oaspete? dar nu ştie nimeni din cunoscuţii mei că staă aici. Vre-un reporter? Bătaia la uşă se făcu mai puternică. Deschid, lăsînd să apară, să între, învălit într'o haină veche, corpul slăbit al unei babe. Mă priveau doi ochi care parcă-mi spuneau ceva, care-mi aduceau aminte de ceva de departe, dispărut, pe jumătate şters din conştiinţa mea, apoi un zîmbet, o voce miorlăitoare :

— «Te-ai făcut frumos, Radule».

Am cunoscut-o dintr'o dată. — *Frumos, Teno, gindii.*

Ea urmă cu glas domol, descărcat de patimi par'că, cu întretăiere de sughituri, cu ochi strălucitori scâldaţi în baie de lacrimi, răscolirea amintirilor trecute de care sîngera sufletul meu.

— «Ce bucurie pe mine că te-am aflat, puiule, credeam c'ai murit, îţi făcusem toate după obicei, eram mihnită că te perdusem. O săptămînă n'am pus nimic în gură după pierderea ta, mititelul... De-ai şti cît a mai plîns. Mari, sāraca, a murit în spital. Acuma sint singură, te am numai pe tine, dragul mamei. N'aş vrea să te mai pierd. Mine, poimîne, mă duc şi eă din lumea asta, sufletul meu, să fiă lingă tine cît trăiesc, să te îngrijesc... Cînd mi-aduc aminte cite am pătimit eă pentru tine, drăguţul maichii! Tu erai grija, luminele mele!» Şi începu să plîngă în faţa mea bătrina Tuia venită să-î răsplătesc dragostea...

— Tuşă Tuie, începui eă...

— Zi-mi maică, puiule...

— Tușă, zic eu, ți-o fi foame. Scoși-u o coajă de pine uscată de nici șoarecii n-o puteau roade. Am pus-o în minile ei zbircite de bătrineț. Apoi m'am culcat, prefăcîndu-mă că n-o simt lingă mine. Am stins lampa, lăsînd-o ghemuită pe scaun, suspinînd.

Se întristase odăița noastră, care cunoscuse numai dragostea celui ce-o făcuse așa de încăpătoare și curată, locuință de dragoste și de ertare. Prin ferestruică lumină luna. Tușă trimetea săgeți veninoase din ochii ei vicleni. Tușă n'a dormit acea noapte.

Cînd am plecat, am încuiat ușa cu două lacăte, lăsînd-o afară supt cerul milostiv. Și într'o sară urită, cu vînt sălbatic, cu sloată, am găsit lumină în odăița noastră. Lacătele descuiate și pe Tușă instalată lingă sobușoara roșie ce răspîdea o căldură moleșitoare. Nu știu, dar mi se păru că-mi joacă toate înnaintea ochilor.

— «Puiule!»

— «Afară! eși, să nu te văd aice, m'ai înțeles? Ai venit să mă înveninezi? Destul venin ai virit în mine, cînd eram mic, acuma lasă-mă!... urlaiu din toate puterile mele și căzuî zdrobit de osteneală, de minie, amețit de dogoarea sobei.

Rămăsesem singur.

Mă răzbunasem. BCU Cluj / Central University Library Cluj

Acuma în nopțile lungi de iarnă, cînd zăpada întroenea pragul ușei albind drumuri, case, întinzînd vălul alb peste lumea înrăită de patimi, vegheam în odăița noastră, și nu odată mi se păru că se înalță din umbră Unchiașul, un spectru al mizeriei... Atunci fiori de ghiață mă cuprindeau, umbra cerea răzbunare...

Și într'o după amiază, stăteam în Piața Teatrului, odihnindu-mă de alergătura dintre unsprezece și unu, încălzîndu-mă la razele slabe ale soarelui de iarnă, privind la trăsurile și la caii bine ținuți ce treceau pe calea Victoriei, mînați de vizitii înjobenați cu fața per-dăfuită, strînși în livrelele lor bogate și'n cizmele lor de lac. În cupele cucoane bătrine, luxos îmbrăcate, în trăsurile frumoase cuconițe drăguțe, domni în blănuri călduroase. De odată un strigăt de durere. Un biet muncitor a fost izbit în piept de oiștea unei trăsuri și trîntit la pămînt. Caii buni s'au oprit de la sine. Pe asfalt, culcat pe o parte, horcăînd, își da sufletul un om cu fața aspră, cu barba și mustățile crescute sălbatic, înroșite de sîngele cald care eșia pe nas, pe gură, în gîlgîiri, înroșînd împrejurimile; caii, priveau cu ochii lor buni, spunînd parcă nevinovăția lor. Vizitiul sta nepăsător pe capră, părea înțepenit cu minile pe hături. O cuconiță tînără, frumoasă, nerăbdătoare lingă soțul ei din pieptul căruia răsărea o

floare mare, albă, mîhnită. Atunci, dar parcă-mi dau seama? — m'am apropiat repede, mi-am muiat minele în singele cald din care eșia aburii, și am stropit în față pe cuconiță și pe tînărul ei domn. O pată roșie pe obrazul ei gingaș, ca într'o scăpărare de fulger, floarea albă pătată în roș, înveselită, strălucia pe pieptul domnului. Am fugit, lăsînd în urma mea lumea uimită, încremenită, neștiind ce să creadă. Lîngă singele închegat un om răsufila pentru cea din urmă dată...

Acuma vedeam pentru ce mă chinuesc eu.

.....
Aici se isprăvește acest manuscript curios, scris cu litere mari, groase, cu tremurături, cu pete, ceea-ce ne-ar putea face să credem că pe el aŭ plîns adesea ochii lui Radu.

Îl dăm publicului setos de lucruri noi, dorind să-l miște mai puțin de cit ne-a mișcat pe noi, viața acestui nenorocit vînzător de ziare.

(Sfîrșit).

VASILE SAVEL.

SCRISOARE

Îți scriu

Din țara depărtată

Cu-alei de mîndrîi palmieri,

Ce staŭ tăcuți

În așteptarea vre-unei slabe adieri;

Din țara 'n care trandafirii visează 'n noaptele cu lună

Și cîrduri-cîrduri de gazele pe malul rîului s'adună...

Aici

Sînt parcuri minunate

Ce'n apa-albastră s'oglesc,

Și'n fundul apelor albastre mărgeanuri rare s'odihnesc,

Și 'ncet se plimbă pe alee o palidă melancolie:

Aicea, dragă, viețuește adevărata Poezie!

Cînd noaptea vine,

Mii de stele pe cerul limpede răsar,

Și 'n umbră florile de lotus privesc la ele și tresar...

Apoi,

Cînd vîntul parc'adoarme,

Și'și ține calda respirație,

În zări s'arată luna albă scaldată 'n pace și visare...

Iar ziua,
 Arborii pădurii frunzișul parcă 'și împletesc,
 Ca 'n cinstea mea
 Să facă arcuri,
 Supt care 'n alb veșmînt regesc
 Eă trec,
 Avînd pe cap cunună
 Și beat de-atîta fericire
 Și 'n cale toate mă salută c'un gest olimpic de uimire!..

De-ai fi și tu aici,
 Iubito, cu părul lung și mătăsoș,
 Să-ți porți pe-alei, ca o regină, mlădiul trup de chiparos,
 S'ar lumina pădurea toată ca la vederea altui soare!
 Sfirșesc —
 Căci a 'nceput pe-aproape să cînte o privighetoare...

ORESTE.

TORQUATO TASSO

— DE GOETHE —

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ACTUL II, SCENA VI-a.

Alfons. Cei dinainte.

Pe-acesta însă îl cunosc! Și chiar
 Aicea încă multe de-aș avea
 De spus—mă 'nchin. Și gura mea e mută.
 E-o crimă asta? Știu atîta doar,
 Că sînt ținut de criminal ș'orice
 Îmi spune 'n taină inima-s închis.

ALFONS. Tu, Tasso, prea ieî lucru 'n serios.
 TASSO. Ori-cum, rămîne-un lucru neșteles.
 Ba nu e neșteles, căci nu-s copil.
 Cred chiar c'aș fi putut să-mi-l închipui.
 De-odată 'n minte-mî trece o lumină
 Și iar se stinge-apoi fără de veste.
 Sentința doar mi-auz și mă închin.
 Și-aceste sînt cuvinte fără rost.
 Invaț'a fi supus de-aci nainte,
 Sărmane dobitoc! Uitaseși, vai,
 In ce loc ești, cerîndu-te 'ntre zeî,
 Și-o repede cădere te tirăște.
 Și fii supus! Căci omul e dator

Să facă chiar și-aceea ce-l mihnește. (Către Alfons).
 Intiiu primește spada ce-mi dăduseși,
 Cind eu mersei cu cardinalu'n Franța.
 De n'o purtai cu slav-'o port și-acum
 Cinstit. Și-acum, cu inima mișcată
 De darul ăsta drag eu mă despart.

ALFONS. Tu nici nu știi ce mult la tine țiiu.

TASSO. Eu trebuie s'ascult, iar nu să cuget.
 Și soarta-mi cere, vai, să mă despart
 De-un dar cu mult mai mare și frumos.
 Cu temnița cununa nu se 'mpacă:
 Eu însu-mi de pe frunte-mi iaū cununa,
 Pe care-o căpătasem pe vecie.
 Vai, prea curind imi fusese dăruită
 Suprema fericire și de ea
 Prea mult am fost răpit și fermecat.
 Tu ție-ți ieși aceea ce un altul
 Nu-ți poate lua și nici un Dumnezeu
 Nu-ți poate da 'napoi. Noi sintem puși
 La cele mai ciudate încercări:
 Noroc c'avem un spirit mai ușor.
 In lipsă noi în pace ne jucăm
 Cu cele mai de seamă dintre bunuri;
 Noi minile-amîndouă le deschidem
 Să scape pe vecie o comoară.
 Sărutul e de-o lacrimă 'nsoțit
 Ce nestatorniciei te închină;
 Un semn duios al slăbiciunei noastre.
 Și care om n'ar plînge-amar, văzînd
 Că pier și-acele bunuri făr' de moarte?
 Unește-te cu spada asta care,
 Vai, nu te-a cucerit. Și 'nlănțuită
 Așa de ea, să dormi ca pe mormîntul
 Speranțelor și fericirii mele;
 Voi os eū la picioare ți le pun.
 Căci cine poate-a-ți înfrunta minia
 Și'n fața ta podoabe să mai pcarte?
 Mă duc s'aștept în temniță osînda.

(La un semn al Prințului, un paj adună și ieia cu el sabia și co-roana).

PE CĂRARE.

*Pe cărarea dinspre sat,
Mi se duce gândul
Une ori pe inserat,
Sări și sări dearîndul.*

*Stam odată să-ți ascult,
O poveste dulce,
Ochii tăi, de-atunci e mult,
Prins-au să se culce.*

*Și pe aripe de vînt,
Legănate 'n șoapte,
Două stele pe pămînt,
Aii pierit în noapte.*

*Eraii ochii tăi căprui
Și-î furase somnul.
Pe cărarea din spre vii,
Mă 'ndreptai spre Domnul:*

*Ești puternic Domn Ceresc,
Sfînt, atotputinte,
Și mă iartă de 'ndcăznesc
Cu o rugăminte:*

*Acești ochi, pe amîndoi,
Fă-i în două mure,
Ca să nu mai poat apoi
Nimeni să mi i fure.*

N. C. SUSEANU.

RASPUNSURI

Maî multor colaboratori. Din pricina abundenței de material, vă rugăm să maî aveți răbdare; chiar și unii din redactorii noștri așteaptă de mult să le vie rîndul.

„MINERVA“ INSTITUT DE ARTE
GRAFICE ȘI EDITURA
B-dul ACADEMIEI 3.—EDGAR-QUINET 4.—BUCUREȘTI

A APARUT :

DIN SATUL NOSTRU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DE

I. IONESCU-BOTENI

PREȚUL : LEI 1.50.

De vânzare la toate librăriile din țară

„MINERVA“ INSTITUT DE ARTE
GRAFICE ȘI EDITURA
B-dul ACADEMIEI 3. — EDGAR-QUINET 4. — BUCUREȘTI

A APARUT :

Poesii

BCU Cluj / Central University Library Cluj
DE

Mihail Eminescu

EDIȚIE ÎNGRIJITĂ DUPA MANUSCRISE DE

I. SCURTU

PREȚUL : LEI 1.50.

De vânzare la toate librăriile din țară